

Disputatio juridica inauguralis de fideicommisso universalis et ad senatusconsultum Trebellianum

<https://hdl.handle.net/1874/343280>

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,
DE

Fideicommisso Universali & ad
SC^{tum} Trebellianum,

Q U A M
FAVENTE DEO OPT. MAX.
Ex Auctoritate Magnifici D. Rectoris,

JOANNIS GEORGII GRAEVII

Politices, Eloquentiæ, & Historiarum Professo-
ris Ordinarii,
NEC NON

Amplissimi Senatus Academici consensu, Nobilissimæque
Facultatis JURIDICÆ Decreto,

PRO GRADU DOCTORATUS

Summisque in UTROQUE JURE Honoribus & Privilegiis
ritè ac legitime consequendis,
Eruditorum examini subicit.

ABRAHAMUS WILTENS, ROTEROD. BAT.

Ad diem 26. Novemb. hora locoque solito.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officina FRANCISCI HALMA, Academiae
Typographi, clō lōc xc.

Imperator **JUSTINIANUS** Aug.

Novel. XLIV. cap. 1. §. 3.

MELIUS. EST. PAUCA. AGERE. CAUTE. QUAM
MULTIS. INTERESSE. PERICULOSE.

Non enim multis immorari, proficientis est, sed errantis, melioribus vero multum immorari, ea demum diligentia viam facit expeditam ad solidam eruditionem. Nec enim librorum multiplex lectio quicquam præstat sine accurata iudicii acrimonia, quod Imperatori Sapientissimo CAUTE AGERE est, cum contrarii PERICULOSE MULTIS INTERESSE illi videantur.

ТРАКТОРИЯ РИМСКАЯ

Ex Officina FRANCISCI HALMA, Academicæ

Typographi, cjs lcc xc.

Reverendo & Honoratissimo

V I R O

D. ÆGIDIO WILTENS,

Patri in æternum observan-
do.

U T E T

Clarissimis Gravissimisque

V I R I S,

D. LUCÆ VANDER POL,

D. JOHANNI VAN MUY-

DEN, Promotori veneran-

do, juris utriusque DD. ejuf-

dem facultatis in inclita hac

nostra Academia Professori-

bus indefessis vigilantissimis.

PRÆTEREA

Eruditissimis ac Consultissimis

VIRIS,

D. GERARDO EVERS-
DYCK, J. U. D. coram
utraque Hollandiæ Curia
Patrono causarum disertissi-
mo plurimum honorando.

D. DANIELI van HEMERT,
J. U. D. Studiorum directo-
ri benevolo.

Hanc disputationem ac se ipsum ut quaecunque
erga viros meritissimos grati animi indicium
extaret, debita reverentia offert & inscribit.

ABRAHAMUS WILTENS.

Auctor.

DISPUTATIO JURIDICA

INAUGURALIS

DE

Fideicommisso universali &
ad SC^{tum} Trebellianum.

CAPUT PRIMUM.

De Origine & definitione.

Q^{uo}do exoptulat, nec inconueniens
putavi, si ab origine fideicommissi
initium nostrę tractationis facerem,
itaque prima origo fideicommissor-
um fuit, quod olim testatores, si
aliqui directe non poterant esse hæ-
redes, alterum hæredem institue-
bant, & ipsius fideicommittebant,
ut id restitueret illis quos directe instituere non potue-

rat, itaque ratio appellationis est, quod res fidei ejus qui rogatus est, committatur. Olim sane ita res pendebat ex fide ejus qui rogabatur, ut ipse præstaret, si vellet si nollet, nulla esset necessitas præstandi, quia nullo vinculo juris sed tantum pudore eorum, qui rogabantur, continebantur: sed postea Imperator Augustus semel iterumque gratia personarum motus jussit Consulibus auctoritatem suam interponere. Quod quia justum videbatur paulatim factum est, ut præstatio fideicommissorum non amplius esset libera & ex fide sola, sed id totum conversum est in assiduam jurisdictionem proprio prætore creato, qui jus de fideicommissis diceret, quem appellabant fideicommissarium, eod. §. 1. l. 4. in fine ff. quib. ad libert. procl. non lic. l. 2. Cod. qui pot. in pign. proposita origine tum rei tum vocis rem ipsam ita definiri posse puto *fideicommissum est ultimæ voluntatis dispositio qua ei ad quem aliquid perventurum est voluntate defuncti mandatur, ut id alteri vel in totum vel pro parte restituat vel aliud quid præstet.*

CAPUT SECUNDUM.

De fideicommissorum divisione.

Fideicommissa apud D. D. triplici modo dividuntur: Prima divisio est, quod fideicommissum est universale & particulare l. 1. ff. ad Scutum Trebell. universale, cum hæres rogatur de tota hæreditate vel parte
ejus

ejus restituenda §. 2. *inst. de fideicom. hered.* singulare, cum aliquis rogatur de certa re restituenda veluti domo *pr. inst. de sing. reb. per fideicom. relict.* præterea est vel expressum vel tacitum. Expressum est, quod expressis verbis relinquitur, nec refert qualia sint verba, modo sint significantia legitimum testatoris sensum fideicommittere volentis, sive sint præceptiva sive precaria *l. 2. Cod. com. de leg. l. 19. §. 1. ff. ad Scrum Trebell.* & a propria significatione verborum non est recedendum, nisi manifesta sit testatoris voluntas, etiam voluntates defunctorum non sunt stricte interpretandæ, sed latius & plenius. Quia in fideicommissis sola testatoris voluntas spectatur *l. 11. §. 19. ff. de leg.* Nam testatoris voluntas, si de ea constet, verborum proprietati prævalet, *tit. 38. lib. 6. Cod. de leg. §. fideic.* Tacitum iterum duplici censu consideratur. 1. Quod tacite ex testatoris mente relictum præsumitur cujus rei exemplum est in *l. 74. pr. ff. ad 81. Trebell. §. l. 17. pr. ff. eod.* 2. Etiam tacitum fideicommissum est quod in fraudem legis relictum est incapaci *l. 10. pr. ff. de his quæ ut indign. quod fisco applicatur l. 1. pr. ff. de jure fisci.* & porro fideicommissa dividuntur in fideicommissum purum, ex die, vel ad diem, vel sub conditione §. 2. *inst. de fideicom. hered.* fideicommissio hæreditatis, hoc cum legatis & fideicommissis rerum singularum commune est, ut non tantum purum aut sub conditione, quomodo etiam directe potest hæres institui §. 9. *inst. de hered. inst.* verum etiam ex certo die aut in diem relinqui possit, sicut legata & singulæ res per fideicommissum, *l. 1. ff. de Condit. §. demonstr.* quamvis directo hæreditas ita dari non possit: Nimirum diem hæredis institutioni adjectum, pro supervacuo haberi

haberi placet, ne testator post tempus aut medio tempore, atque ita pro parte intestatus decedat, quod juris civilis subtilitas non patitur §. 9. *l. 7. d. Pr. 1.* At in restitutione hæreditatis hoc jus non offenditur, cum is qui restituit, nihilominus hæres maneat §. 3. *Inst. de fideic. hæred.* solemnitas relinquendi fideicommissi jure civili, alia est testamentaria, si testamento per hæredem scriptum relinquatur §. 2. *inst. de fideicommiss. hæred.* alia codicillaris, si ab intestato deferatur per hæredem ab intestato proximum §. *ult. inst. de fideicommiss.* si vero testator vult relinquere fideicommissum in testamento necesse est, ut recto jure hæredem instituat, alioquin inutile est testamentum, in quo nemo hæres instituitur §. 2. *inst. de fideic. hæred.*

CAPUT TERTIUM.

Quinam fideicommissum relinquere & quibus relinqui possunt.

HActenus de origine, definitione, & divisionibus fideicommissorum egimus; restat jam ut videamus quinam fideicommissum relinquere & quibus relinqui possunt, & de illis eadem est doctrina, quæ de testatore & hærede, ut is solus relinquere possit, qui & testamentum facere potest, *l. 2. ff. de leg. 1.* ergo eos demum fideicommissum posse relinquere, qui jus testandi habent, unde sequitur neminem posse fideicom-

committere hæredi ab intestato, nisi qui testamentum
 facere potest, *l. 3. in pr. ff. de jur. Codicill.* quia cer-
 tissimum est illos, qui testamentum facere non possunt,
 nec codicillos posse *l. 6. §. 3. ff. de jur. Codicill.* & ideo
 servus non potest relinquere fideicommissum *l. 1. §. 1.*
ff. d. leg. 1. ubi tamen proponitur Casus quo fideicom-
 missum à servo relictum valet & dicendum ibi esse excep-
 tionem *a. l. 29. d. R. f.* quod favore fideicommissorum
 receptum fideicommissa olim relinqui iis poterant quibus
 alias non licebat vel hæreditatem vel legata relinquere,
 hoc est iis, qui ex testamento capere non poterant, qua-
 les sunt deportati, proscripti, filii spurii &c. tale vero
 exemplum habemus apud Ciceronem *lib. in Verr.* qui
 de prætura urbana dicitur, ubi de P. Trebonii testamen-
 to commemorat, qui cum Aulum fratrem proscriptum
 haberet, scripsit ut hæredes jurarent se curaturos, ut
 ex sua cujusque parte ne minus dimidia, ad fratrem
 proscriptum perveniret, sed hodie talia fideicommissa
 non valent, & vindicantur fisco *l. 1. §. 3. ff. de jur. fisc.*
 fideicommissum deportato relictum ad fiscum quoque
 pertinuisse constat ex *l. 7. ff. de leg. 3.* adeoque jure
 novo legata tantum illis præstari possunt, qui ha-
 bent testamenti factionis passivam, hoc est qui capere
 possunt ex testamento. *§. 24. inst. de legat. juncto §.*
2. eod.

CAPUT QUARTUM.

De actionibus, quæ hæredibus fideicommissariis ad consequenda fideicommissa competunt.

Non puto me agere extra ordinem, si aliquid de actionibus, quæ hæredibus fideicommissariis competunt, adjiciam: ut ordine progrediar, sciendum est, quod de fideicommissis olim nulla actio dabatur, §. 1. *instit. de fideic. hæredit.* cum fidem onerati testator sequeretur, & ei citra ullam obligationem vel vinculum confidebat; postea autem introductum est pro fideicommissis actionem dari, scil. actionem ex testamento, ut notat Bartol. in *l. 30. ff. h. t.* & fideicommissariam petitionem hæreditatis, quæ est actio in rem qua datur ei, cui relictum est fideicommissum universale adversus hæredem, ut quod relictum est actori præstet. Hoc autem procedit ubi hæres volens adiit hæreditatem, quod si coactus, tunc sicut à prætore compellitur adire hæreditatem, ita & à prætore compellitur eam hæreditatem restituere *l. 4. l. 6. l. 14. §. pen. ff. ad Sctum Trebell.*

CAPUT QUINTUM.

De Detractione Trebellianica.

HÆres gravatus fideicommissio universali omnia olim debebat restituere, ita ut nihil retineat, §. 3. *inst. de fideic. hered.* sed ut tollerentur hæc incommoda factum est SCTum Trebellianum tempore Neronis Trebell. Max. & L. Annæo Seneca Cosl. §. 4. *inst. eod.* eoque cautum, ut actiones quæ antea dabantur hæredi & in hæredem in posterum darentur fideicommissario & in fideicommissarium, nullo vel lucro vel incommodo apud hæredem remanente *d. §. 4.* cum autem SCTo Trebelliano nihil erat cautum de deducenda portione, si hæres nimium gravatus esset, adeoque hæredes ob nullum vel minimum lucrum recusabant adire hæreditatem. Tempore Imperatoris Vespasiani Augusti Pegaso & Pusione Consulibus factum est aliud SCTum quod dictum fuit Pegasianum, eoque cautum ut hæres gravatus perinde quartam retinere possit, atque & legatis retentio Falcidiæ conceditur. Sed quia hoc SCTo opus erat stipulationibus inter hæredem & fideicommissarium, quas Imperator Justinianus appellat captiosas §. 7. *inst. h. t.* ideoque Justinianus iterum sublato SCTo Pegasiano omnem auctoritatem SCTo Trebelliano accommodavit, *d. §. 7.* hæc tria sunt cauta SCTo Trebelliano, prout à Justiniano fuit reformatum, primo, ut liceat hæredi gravato quartam detrahere ex fideicommissis, secundo, ut actiones & onera pro rata portione inter fideicommissarium

farium & fiduciarium dividantur, tertio ut si hæres fiduciarius nolit adire hæreditatem, cogatur illud facere nullo nec damno nec lucro apud eum remanente §. 7. *inst. de fid. hæred.* Admodum hinc oritur controversa quæstio, an filiusfamilias fideicommissio gravatus, duas quartas detrahere possit, legitimam, qua filius est, & Trebellianicam, qua est gravatus. *Neg. in l. 6. in pr. Cod. ad SCtum Trebellianum*; sed multi DD. dicunt legitimam esse æs alienum, filios esse Creditores, qui deducto hoc ære, adhuc Trebellianicam detrahere possint, sed erubescimus sine lege loqui, inquit *Nov. 18. Cap. 5.* nusquam legitima dicitur æs alienum, quod ex contractu & obligatione debetur, non quod ex providentia legis, sed jure Canonico liberis universale fideicommissio gravatis duplex detractio permessa est, quod quamquam civilibus legibus incognitum est, *Vid. Hot. Illust. quæst. 43.* usu tamen etiam per totum mundum in foro civili receptum esse testantur *Bald. & Sal.* Non solum autem hæres potest gravari fideicommissio, sed etiam fideicommissarius hæres §. *penult. inst. de fideic. hæred.* sed eo casu oritur quæstio an hæres fideicommissarius æque ac fiduciarius potest detrahere Trebellianicam, & dicendum quod non potest: solus vero hæres potest *l. 47. §. 1. ff. ad leg. falcid.* excipitur tamen casus in *l. 1. §. 19. ff. eod.* sc. nisi hæres in gratiam fideicommissarii, Trebellianicam non detraxerit *d. l. 1. §. 19.* sed jam quæritur idque procul dubio receptum est favore militum quorum intuitu multa specialia recepta sunt quæ pagani locum non habent. *tot. tit. Inst. & pand. de test. milit.*

CAPUT SEXTUM.

Quando illa detractio cessat.

TRebellianica cessat, primo in testamento militis
l. 7. Cod. ad. leg. falcid. secundo cessat S^Ctum
 in fideicommissio ad pias causas relicto, si hæres fecerit
 moram in præstando *N. 131. Cap. 3.* tertio, si hæres
 neglexerit facere inventarium, *l. 10. §. 10. C. de jur.*
delib. quarto, si testator expresse voluerit ne detrahe-
 retur Trebellianica. *N. 1. Cap. 1. in med.*

COROLLARIA.

I.
*Fidejussor in majorem summam acceptus
quam debitor principalis omnino non
tenetur.*

II.

Periculum rei vendita regulariter ad emptorem pertinet.

III.

Polygamia simultanea tam divino quam civili jure semper prohibita fuit.

IV. Minor

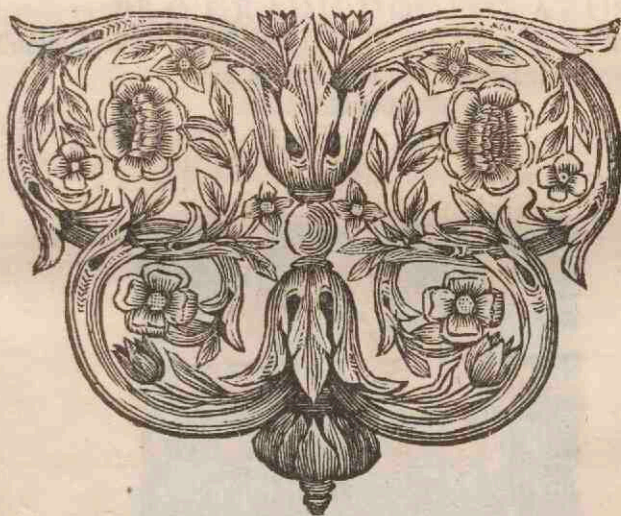
I V.

*Minor viginti quinque annis potest esse
procurator ad lites.*

V.

*Cautio usufructuaria remitti a testatore
non potest.*

F I N I S.

TRAJECTUM RHEYUM,

Ex Officina FRANCISCI WAGNER, Academiæ

Typographi, cl. 1775.

I. V. I

Et non vixit quippe. cum potest esse
procurator ad lites.

COROLLARIA.

Curio auctoritate remittit a testatore
non potest.

F I N I S .

